

بایحوثوئانعا توْقیل شابُول جاساعان سوعس قاھارمانی يالڭ يۇيىساي

<p>سی مر چىڭدۇڭغا توتە</p> <p>تاپ بىرەددى. يالڭ يۇيىساي شاعىن بولىمە اترەتتىڭ 3 گۈپپايسنىڭ ئېولىنىپ سوعىس جۇرگىزۋىنە قوبلاسىلىق ھەتىپ، جاۋدىلەك كۈزەتلىك يالڭ يۇيىسايدىلەك بولەمىسىنە، جىين زالىنا باسپ كىرىپ، جاۋلاردى شىنھۇا اگەتسە. تىرىپ ھتكىزبىي، ون نەشكە مىنۇتتا شايقاستى اياقتاتىپ، جاۋدىلەك ماشىنالى - ساۋىتتى قوانىنىڭ تۆۋادى- جاخىنان تومەنگى 97 ادامىن اتىپ ئولتىرىپ، جارالاپ، اسکەرىي سىتەر ئولۇم باستىعى، گرانات - زەڭبىدە رەھ يىڭىنىڭ ورنىباسار يىشجاتى سىاقتى 19 ادامىدى تۈنقىنلا ئىپ، لىي چىڭخوان وز قولىمەن "بايھۇۋانى" نا بىرگەن "وزات تىق بارىس باستى تۆۋىن قولۇغا ئۇسۇرىپ، تۇتقىيل شابۇئىل جاساۋ مىنەتلىن تابىسىپەن ورنىداپ،</p>		<p>شىنھۇا اگەنتىكىنىڭ 12 - ايدىڭ 25 - كۇنى شى - اننان بىر گەن حا- بارى (ئىتلەشى لي حاۋ). جۇڭگۇ حالق توڭىكە- رسىتىك اسکەرىي مۇرا- جايىندىاعى وختۇستىك چاۋشىان استانا شىسى "بايھۇۋانى" نىڭ تۆوان جالاۋىي جۇڭگۇ حالق ھرىكتىلەر ارمىاسىنىڭ مى تاراقنان گى تاراقنان دەرسلىك سىتەرنە كۋا بولىپ تۇر، ونىڭ استارىندىاعى اڭ- گىمەلەر وسى زامانعى بىيچىك تىياترى «بايھۇۋانعا تۇتقىيل شابۇئىل جاساۋ» جانە كىنۇ «تۇتقىيل شابۇئىل جاساۋ» بولىپ وزگەرتىلىپ قۇراستىرىلدى، سونىڭ مىشىنەگى نەڭزىگى كەپە- كەھر "يان ۋىساي" دىلە ئەتۇپ تۈل- عاسى جۇڭگۇ حالق ھرىكتىلەر ارمىاسىنىڭ ئېرىنىشى دارەجەلى سوعىس قاھارمانى يالڭ يۇيىساي. يالڭ يۇيىساي 1926 - جىلى</p>
---	---	--

جه میس ورمانی ته حنپکاسی سا باق حاناسی اتىز باسنا جه تکىز بىلدى

چاپا تارتب پسته گفته شده ده فُراز بولدي کو همپ تاستاوش كه ره ک...“، - ده په ھکجدي ته گجدیلی عتُسندبردي.

كُوتپه گهن جاعدي توليماسا ھكهن ده پ ويلايمين“. ول مۇعاليمنان تاعى بارىپ كورۋىدى وتنىدەي. تۇنيساڭۇل: ”مەن ساعان حابار لاسۇ تەلهفون ئۇنۇمىدى بە- رەيىن، كەيىن ۇعساتىن جۇمىستارىڭ بولسا، ماعان تىكە تەلهفون جالعاڭىڭ بولدى“، - دەيدى، نۇرلامەت بۇغان تو- تەنشە قواندى.

تۇنيساڭۇل قىستاق تۇرعنىدارىنا سا- باقحانادا عانا ساباق ۇتىپ قالماستان، اتنى باستارىنا بارىپ جەممىس ورمانىنا قا- قىستى بىلىمدهردى ۇيرەتۈدى الده قاشان دەقىنە اينالدىرعان بولاتىن.

ئۇنىتىپ، كەش تە باتىپ قاللىپتى، تۇنيساڭۇل جەممىس ورمانى تەھىنیكاسى جونىنده گى ساباعن اياقتاتىپ، كويشلىك- پەن قوشتاستى. كەتەرنىنەدە ول: ”اۋىلداس- تار، مەن قىستاققا كەلپ تۇرماين، الدا كە- گەسەتن ورایىمىز ئالى كوب“، - دەدى.

”مۇنداي ساباق ېبىز جونىنەن وزگەشە ‘جاڭا جىل ساۋا عاسى’ دەپتەلە- دى. وسندايى ‘ساۋا عاسى’ نىڭ بارغان سايىن كوبىيە بەرۋۇن ئۆمىت تەھمنى!“، - دەدى نۇرلامەت كوتەرىڭى كوڭىلەن.

”مۇعالم، مەنلىڭ جاڭعاق اعاشتارىم- نىڭ ئۇسسىمى از، قايىتىسىم بولادى؟“، - دەپ اسىعا سۇرادي قىستاق تۇرعنى روزى امەت.

”رەت تىڭايىتىش بەرۋگە، 4 رەت سۋارۇعا كەپلىدىك ھت، جاڭعاق اعاشى گۇلدەگەن كەزدە، ۋىلدەرىق ئارىزدى ئاتالق گۇل شۇ عمرىنىڭ 70% دىن قىرقىپ تاستا، قالغان 30% دى دە توزانىدا ئۇنىدا جە- تەدى“.

”مۇعالم، ئىزدىڭ جاڭعاق ھكەن جەرمىزگە بارىپ كورسەڭز، السى ھەمس، وسى ماڭدا“، - دەدى نۇرلامەت ورایىدى قولدان بەرمەي.

ايدىنکول قىستاعنىدەن ئىبر جاڭعاق باقشاشىدا تۇنيساڭۇل جاڭعاق باقشاشىن ھكجەي. تەكجەيلى بایقاپ كورگەنەن كەيىن، ”اعاشتار ئالى جاس ھكەن، تەك علمى باسقارسا، ئونم جىلدان - جىلغا مولا- يادى“، - دەپ نۇرلامەتلىك كوڭىلەن ورنىقە تىرىدى.

جاۋاپتى ھستىپ نۇرلامەت سوندا دا ئات ئۇستى قاراماي، ”وتابىمىدا علااردىڭ

عاستی قابلداؤغا باقىلدىق ھتە الماي وق
ھەن، قازىرگى بار 4 قىزمه تکەر مۇلدە جى
تسە الماي قالپىتى.

شەريما اوادانىنىڭ ھەنىشىلەردى ۋېس
داستىرىپ تەھنیكىغا باۋلۇماقشى بولىپ جا
قاندەعنەن ھەستىگەن تۇرسۇنچان مرىقلىق پە
مۇعالىم بولۇغا تىزىمەدەلىپتى. "مەن ئۇ
اشەكىلەۋ تەھنیكاسىن بىلەمن، تاعى دا س
جا سايىمەن، تەھنیكىنى ئىتىپتى دە كۆپ ادا
دارعا ۋېرەتسەم دەيمىن" ، - دەپتى تۇرسۇ
جان درېقىتى تۇرەدە باۋلۇ ھەكىبىنىڭ مۇعالى
من بىزدەپ بارىپ. ھول تاجىرىيەسى بولۇغا
دىقتان، تۇرسۇنچان بەتپە - بەت ھەتىخانىنا
سۇرىنېي ۋەتپە، مۇعالىم بولىپتى. كۈنىنە
ساعات ساباق بار، تۇستەن بۇرۇن 2 ساعا
نازارىيا ساباغىن، تۇستەن كەين 4 ساعا
نافقى سەتەۋ ساباغىن وقتىداي. ول ئار كۇنى
قۇرىلىس ماتەرىيالدارى دۇكەنى، ئۇي اش
كەيلەۋ سەرىكتەستىگى جانە باۋلۇ ھەكتە
وُشەۋىنىڭ اراسىندا شاپقا لىدى دا جۇرەدى
"لىغى دا كۇش - قواچىم تاسقىنداپ تۇرعا
داي سەزىنەمن" ، - دەيدى تۇرسۇنچان.
نازارىيا مەن اھمالىتى ويداعدىي بىس
لەستىرۇ ئۇشىن، تۇرسۇنچان تاۋەككى
دەپ سافا جاساۋ زاۋودىن باۋلۇ ھەكتەب
كوشىرىپ اكەلپ، ئېرىجاعىن ھەنىشىلەردى
لەرگە تەھنیكا ۋېرەتسە، ئېرىجاعىن سا
جا ساپ، ۋەندىرسى پەن وقتىدۇ تە
الپ جۇردى.

شىننا كەلگەندە، تۇرسۇنچانىنىڭ "پا
داكوس" تىكى بار ھدى، وقىتۇ بارسىندا و
كەيىرسى تەھنیكىغا شەبىر، ۋېرەنگەنن قاعى
الاقن ھەنىشىلەردى بايقلۇپ، الدىن الا لار
يىدەيالق قىزمەت سىتەپ، ايرقشا شارت
جاعدىي جاساپ، ولاردىڭ وقۇدى تاۋىسقا
نان كەين ۋۆزىنىڭ سەرىكتەستىگىنە كەلە
ستەۋەن ئۇمتەتتى. "قازىر 4 - 5 اد
قاپتىم" ، - دەيدى تۇرسۇنچان.

وُعسۇۋا قاراعاندا، باۋلۇغا قاتىناسى
جاققان ھەنىشىلەر شەريما اوادانىنىڭ ئارقايس
اۋەل - قالاشعنان كەلپىتى، ولاردىڭ كۆ
شىلگى تەھنیكا بىلمەيدى، جەرگىلىكتى وۇك
مەت ھەنىشىلەك جۇممسىنىڭ سايابىر كەز
نەن پايدالانىپ قىستاق تۇرۇندا رىن وېس
داستىرىپ تەھنیكىغا باۋلۇپتى.

"اسلىنىدە ۋۆزىنىڭ تۇرۇمىسىم جاقق
وتىسى بولىدى دەپ قارايتىنمن، تاربىيەلەۋ
باۋلۇ ورتالىغا كەلپىتى، سەزىنەن
ھى مەن بورۇنىشلىق سەزىمەنە يە ھتنى
تۇرسۇنچان: ئار ادام ۋۆزىنىڭ قولىنان كە
گەننىشە مەملەكەت پەن قۇعامعا ۋە
قوسوئى ئىتىس. مەن ساۋاۋامدى بارعا
ساينىن ۋەلایتىپ، سول ارقىلى ئىتىپتى
كۆپ ادامدى جۇممسقا ورنالا استرىپ، كە
رىستەرن ارتىتىرا من، - دەدى.

سۇدان باستاپ، تۇرسۇنچان وزگەرە
دى، تەممەكىدەن تىسلامى، اراققى قويادى،
كەلنىشەگىنەن سىرتقا شىققاندا، ھوزسزىز،
بەتىن بۇركەپ بۇرقا كىيۇدى تالاپ ھەتىدى،
ول، اۋەلى، كەلنىشەگىنىڭ بارلىق گەرم بۇ-
يمىدارىن لاقتىرىپ تاساستىدى. وقە اسىرىپ
جىبەرگەنى ولى دىنگە سەنەپتىنەر دىڭ بار-
لۇن "جات دىننەرگەلەر" دەپ قاراپ، بىرته -
بىرته كەيىرسى ساۋاۋا سەرىكتەرىمەن ات كە-
لىن كەسىسىدى.

"مەن سول كەزدەرەدە وزىمدىكىن عانى
دۇرسى سانادىم، كىم اقل ايتىسا دا قىىداما-
دىم، ئىتىپتى، ولاردى ياناتتادىم". تۇرسۇۋ-
جان كەين كەلە ساۋا داسىنىڭ باراعان سايىن
ناشارلاپ قاناقا قوبىماي، بارا - بارا دوستارد-
نان دا ايرىلعاندىغان ايتتى.

اكەسى تۇرسۇنچانىن قاتتى الائىدای-
دى، نەشە تۈندرەر بويى ونمەن تىزە قوسا
وتىرىپ كەڭس قۇرۇپ، وغان شەريما اوڈا-
نىدىاعى كاسپىتكى شەبەرلىكە تاربىيەلەۋ -
باۋلۇ ورتالىغا بارىپ ۋېرەنۋەكە قاتىناسى
دەپ اقل ايتادى. سىتاپ كورەيىن دەگەن
ويمەن، تۇرسۇنچان اكەسىنىڭ اینقانىسا
ماقول بولادى. "تاربىيەلەۋ - باۋلۇ ورتالىغا
كەلگەنەن كەين، مەن ئۇز الدەمىنىڭ نۇر-
لانپ كەتكەنن بایقادىم" ، - دەدى تۇر-
سۇنچان.

تاربىيەلەۋ - باۋلۇ ورتالىغا مەمەلەكتە
ئېرىتۇناس قولدانىلاتن ئىتل - جازۇ، زاڭ
بىلمەردى، كاسپىتكى شەبەرلىك سىاقتىلار-
دى ۋېرەنۋەرلىقلى - دەيدى تۇرسۇنچان، -
مەن بىرته - بىرته ئۆزىمىنىڭ ئەنلىقى ئۇشقارى
يىدەيانىڭ قېپالىنا وشراپ، اوھەدە دۇرسى
دەپ جۇرگەن سول مازمونىدار دىڭ جات
نېتىتى ادامار دىڭ قۇراستىرعان وترىنگى
كەندىگەن تانىدىم.

عەننى ئۇشقارى يىدەيادان ايرىلعاننان
كەين، تۇرسۇنچان ۋەمرىن قايتادان ويلاس-
تىرا باستادى. "مەن قۇزۇدان قۇلۇغا شاق
قالپىن، پارتىيا مەن ۋەكمەت ھەنى قۇتقارىپ
الدى" .

جاۋاپكەرشىلىك سەزىم مەن بورۇشلىق
سەزىمگە يە بولدى

جۇققىتاعى ئېرى مەزگىلەدە تۇرسۇنچان
تۇتەنەشە قاربالاس بولدى، ويتىكەنى ئۇي
اشەكەيلەۋ سەرىكتەستىگەن ساۋاۋاسى قاتتى
جانداندى، 12 قىزەتەتكىرى، 8 شاڪىرتمەن
بىرگە سىتەسە دە جەتىسى الماي، ئۇي اشە-
كەيلەۋ تەھنیكاسىن بىلەتنىن قىزەتەتكەر لەردى
شۇعل قابلداؤغا ئامجاپور بولدى. ئېراق
جۇممسقا قابلداؤ جارناھاسىن جارياالاعالى
جارقى اي بولسا دا ئىلى لايىقى ادام تابا الـ
مەپتى. بىلعارى سافا جاساۋ تاپسەرسىن جال-

کەلەپلەكەن ارلىۋدان قاھال ئەندىلە ئېرىنىش شېشىن كۈركەن. بىلگىلەپەز

گازەتمىزدىڭ جالپىلق اقپارات قۇرالى دارى ئىلىشىسى حان چىنيان

قافاعان قىس كەزى، ھەتكەشە ”جاڭا“ جىل ساۋىعاسى“ پوسكام اۋادانى اىكول اۋەدلى مىلى ايدىننكول قىستاعىن ۋەنۋەشقا بولىدى.

1 - ايدىلە 13 - كۇنى قاشقار ايماقتقىق ورمان شارۋاڭلىق تەھىيىكاسىن جالپلاس-

تىرۋ پۇنكتىننەگى مەكتەبىنىڭ اىكول اۋىلدىق دىق تەھىيىكۆم مەكتەبىنى بارىپ، اىكول اۋىلسىدا- بولىمەشە مەكتەبىنى بارىپ، اىكول اۋىلسىدا- عى جەھىس شارۋاڭلىرىنى جاڭلاعىق باسقارۇ تەھىيىكاسىنا قاتىسىتى ماڭىزدى تۇينىدەردى ئۇسۇندرىپ، ساباق ئۆتىنى.

”ماماندار بۇگىن اۋىلىمزمۇغا كەلپ ساباق ئۆتىپ، تۇسېنىڭەن سىتەرمىزدى ئۇسۇندرىپ بەرەدى ھەن دەگەندى دىستىپ، كەش كەلسەم وردىن قالماي قالاما دەپ الائىدادىم“، - دەيدى پوسكام اۋادان دىق تەھىيىكۆم مەكتەبىنىڭ اىكول اۋىلدىق بولىمەشە مەكتەبىنى قالىپ ئەنلىك قىستاعىنىڭ تۇرعنى 24 جاستاڭى يىدىننكول ئەنلىك قىستاعىنىڭ تۇرعنى 24 جاستاڭى نۇرلامەت مامەت.

عندقتان، ول تاؤباو ارقلى تاپىرسىس بە-
رەدى، ھڭ اقىرىندا، كەرەكتى زاتىن شى-
اندابى عېرى قۇرىلىس ماتەرىيالدارى دۇكەندە-
نەن شەريياعا الدىرتقاتن بولادى.
سافا جاساو ساۋاداسى بارغان سايىن
كۇسەت بولدى، ئۇي اشەكىلەۋ سەرىكتەس-
تىگىنىڭ جۇمسى دا تو لاسىز چۈرۈپ
جاڭىر. تۇرسۇنجان قازىر كۆپتەگەن ادامار-
دىڭ ئۇي اشەكىلەتتى دە ئۆزىن نىزدەيتىندە-
گىن اىتتى، وىتكەنى ونىڭ سەرىكتەستىگىنىڭ
تىجارتى عېرىشاما جۇيدىلى، ئاربىر جۇممسىنا
دەيىن توقتامعا قول قويىپ سىتەيدى.
باۋلۇ ورتالىعىندا زاڭ ئۇيرەنگەنەن كەيىن
عانا توقتامعا قول قويۇدەن وته ماڭىزدى
كەندىگىن ئۇسۇنىدىم، ساۋادام ئىپتى دە حا-
ۋېسىز، ئىپتى دە قاماتماسىز بولدى، قىزەتت
ونمىدىلىكى دە نەداۋىر جوغارىلادى".
تۇرسۇنجاننىڭ قازىرگى جاڭادايىن ئېرى
جىلدەن ئەندا ھەستەتتى دە ئۆزى قىسىن
بۇ لاتىن:

باسى 1 - بەقتە) قارسى جاق ۇعنەناداي باس يىزەگەندە بارىپ توقتادى. "مەن كۈپىشلىككە تەھىنیكا ئۇيرەتىپ، ولاردەنڭ دا كىرسىن ارتىتىرۇنىدا مۇمكىنلىك جاساعمۇ كەلەدى" ، - دەدى تۇر سۇنجان.

ساۋادانىڭ قاربالاستۇنان
جەتسە المادى

تۇرسۇنجاننىڭ شەرىيا اوەدانىتىدى كا- سېپتىك شەبدەرلىككە تارىيەلەۋ - باۋلۇ ورتالى- عىننان وققۇ تاؤسقانىنا جارتى جىلدان استى. "وسى جارتى جىلدابى تابىسىم بۇرۇنىغى نەشە جىلدەن تابىسىنا بارابار بولدى" ، - دەدى تۇرسۇنجان تەبىرەندە.

تۇرسۇنجان بۇرۇن ئۇي اشەكىلەۋ- مەن، ماتەرىيال سانۋەتىمەن شۇ عملدانغان. وققۇ تاؤسقانىنان كەيىن، ول تاعى دا سافا جاسايدى تىن دۇكەن اشتى، قازىر قۇنى 200 مىڭ يۇانىنان اساتىن تاپىرسىقا يە بولىپ وترى. "عۇتىمىدى ئۇنىم وندىرەنگەندە عانا، بازار ئەنەن ئەنەن ساۋادان دارغان نە اساتىن كەمسىتەن:

ءومون قایتادان ویلاسترا باستادی
تۇرسۇنجان بۇرۇن ئىدئىي ۇشقارى
يىدەيامەن جۇعىمىدالغاندىقتان، ئېرى مەزگىل
وزىنەن - ئۆزى و گۈشاشلانىپ، ساۋاۋا جۇرگىز-
ۋى قىيىغا سوقتى. ئۇي اشەكەيلەۋ بارىسىندا
كەبىر الارماندارى توراپتان ساتىپ العان
زاناتارىن قۇراستىرىپ بەرۋەگە شاقىرسا، ول
الىڭى زاتتار "مۇسلمانشا مەممەس" دەگەندى
سلىتاۋراتىپ، ادام تايپاس جال ايتىپ توپتارا-
دى. سالماقتى بولغان كەزدە، قىستاق كادر-
لارى ونىڭ وۇينە بارىپ جاعدابى ۇعسىسا،
ول، ئىتپى، ولاردى وۇيدەن قۆپ شعاعىد-
سى كەلدەي. "ول كەزدە مەن ولاردىڭ
ubarın 'جات دىننەگىلەر' دەپ قاراپ،
ولارەن كوبىرەك بارىس - كەلسىتە بولسام،
تۇزاققا تۇسەمن دەپ ويلادىم، سوندىقتان
ھەجلەدەن قىستاق وۇيمىداستىرعان كوللەكتىۋ
قىيمىدارعا قاتىناسپ كورمەدىم" ، - دەدى

دەرىۋەگە بولادى". تۇرسۇنجان تارىبىلەۋ -
باۋلۇ ورتالىعىندىاعى مۇعالىمنىڭ وسى ئوزى
ۋىزىنە تەرەڭ اسەر ھەتكەندىگىن، سوندىقتان
وقۇ تاۋىسىقاننان كەينىگى ئېرىنىشى سىتەگەن
ئىسى شەريя اوادانى مەن ماڭىندىاعى اوەل -
قالاشقىtarعا بارىپ بازار نىزدەۋ بولغاندىعىن
اينتى. "وسى زامانىعى تۇرمىستىڭ اعمىن بو-
گەۋەگە كەلمەي قالدى عوي، اوادان قالا شىع-
نان اشلىغان كوفهخانا، KTV، حوگو دۇكەذ-
دەھرى دەگەندەرى تولىپ جاتىر، قىستاق
تۇرەندىرىنىڭ وۇينە دە زامانأۋىي سافالار
قوىيلغان..." بۇ لاردى ايتقاندا، تۇرسۇنجان-
نىڭ كوزى جايىناب سالا بەردى. ول، ئىتپى-
تى، ئۇي ياسى سايىن اراكىپ سۇراستىرىپىتى،
اشەكەيلەنىپ جاتقان دۇكەندەرى دە قاعىس
قالىدرماپتى، ھەق اقىرىندا كۆپتەگەن دۇكەذ-
دەھردىڭ قوجايىنى باعالىي ١٤ رى جايلى كورد-
ندەتن بىللىغى سافا العىسى كەلەكتىدىگىن،
ئېرىق لايىقتى زات قايىنارىن تابا الماي وترى-

اعاندمعن بايقايدى .
بۇرىنىعى اعاشىلىق قولونەرنىه سۇيەذ-
گەن تۇرسۇنجان بىلقارى سافا وندىرۋەگە دا-
يىندالادى . كۆپ سۇراستىرىپ ئجۇرۇپ،
سچۇاننان كەلگەن ئېرى شەبەردى جوعارى
ھېڭىكەقايمەن وۇسىنس ھەتىدى ئارى تاعى
بىرندىشە ادامىدى جۇھىسقا قابىلدىپ، كۆپىشـ
لىك سول شەبەرگە مەلسىپ وۇرەنەدى . 3
ايىدان كەيىن، تۇرسۇنجان ئېرىنىشى رەتكى
50 مىڭ يۇاندۇق تاپىرسىتى قابىلدىايىدى .
برىتە - بىرته كورشىلەس اوڈاندار دان ونى
بىز دەپ كەلپ بىلقارى سافاغا تاپىرسىس بەـ
رەتىندرە دە تابىلايدى . بازارىن كەڭىيەتتەـ
ئۇشىن، ول ھۆزۈپاشا ئىلگىدەگى وتباسىنـ
دىق سافا وندىرۋەدى سىناق ھە باستايىدى .
بۇ لىشەك ماتەريالدارىن ساتىپ ئۇل قىين بولـ